Çok teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Hayırlı olsun. Alt Komisyona bundan sonraki çalışmalarında da başarılar diliyoruz. İnşallah, bu dönem daha başarılı, somut çıktılarla bir faaliyet dönemi olur ümidindeyiz, tekrar hayırlı uğurlu olsun.

Uygun bulma kanun tekliflerinin 1'inci sırasında İstanbul Milletvekili Sayın Numan Kurtulmuş'un 2/2990 esas numaralı Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Zimbabve Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Askerî Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi bulunmaktadır.

1.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Zimbabve Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askerî Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi[1]

BAŞKAN FUAT OKTAY - İstanbul Milletvekili Sayın Kurtulmuş tarafından 11/03/2025 tarihinde Meclis Başkanlığına sunulan teklif, aynı tarihte esas Komisyon olarak Dışişleri Komisyonuna, tali Komisyon olarak Millî Savunma Komisyonuna havale edilmiştir.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmelere geçiyoruz.

Teklif hakkında Komisyonumuzu bilgilendirmek üzere sözü Dışişleri Bakan Yardımcısı Sayın Ayşe Berris Ekinci'ye veriyorum.

Buyurun Sayın Ekinci.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AYŞE BERRİS EKİNCİ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Komisyon Başkanı, Komisyon üyesi değerli milletvekilleri; ülkemiz ile Zimbabve arasındaki ilişkiler yapıcı bir gündem çerçevesinde devam etmektedir. Özellikle, Harare Büyükelçiliğimizin 2011 yılında açılması sonrasında ilişkilerimiz ivme kazanmış olup az sayıda yurt dışı temsilciliği bulunan Zimbabve de 2019 yılında Ankara'da Büyükelçiliğini açmıştır. Dönemin Dışişleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu'nun 10-11 Ocak 2023 tarihlerinde Harare'ye gerçekleştirdiği ziyaret ilişkilerimizde önemli bir aşamayı teşkil etmiştir. Keza dönemin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Sayın Mustafa Şentop'un davetlisi olarak 2021 yılında beraberinde Parlamentolararası Dostluk Grubu üyeleriyle birlikte ülkemizi ziyaret eden Zimbabve Meclis Başkanı Mudenda'nın temasları da son derece başarılı sonuçlanmıştı. Zimbabve'yle ikili ticaretimizde de olumlu ve görece dengeli bir gidişat olduğunu görüyoruz. Altyapı, tarım, tekstil, yenilenebilir enerji ve madencilik Zimbabve'yle ikili ilişkilerimizde gelecek vadeden alanlar olarak öne çıkıyor.

Öte yandan, Zimbabve'yle olumlu bir atmosferde devam eden ilişkilerimizin ahdî zeminin güçlendirilmesine de önem veriyoruz. Nitekim, bugün görüşülmekte olan Askerî Çerçeve Anlaşması, İstanbul'da düzenlenen 16'ncı IDEF marjında Millî Savunma Bakanımız Sayın Yaşar Güler ile Zimbabve Savunma ve Savaş Gazileri Bakanı arasında 27 Temmuz 2023 tarihinde imzalanmıştı. Ülkemiz ve Zimbabve arasındaki askerî ilişkilerin ahdî zeminini teşkil edecek olan bu anlaşma, askerî eğitim ve öğretim, savunma sanayisi, tatbikat, askerî tıp ile sağlık hizmetleri, askerî temas ve ziyaretler, haritacılık ve hidrografi, askerî hukuk sistemleri konusunda bilgi değişimi gibi konuları kapsamaktadır. Ayrıca, mesleki gelişim amaçlı personel değişimi, misafir personel ve birlik değişimi, doğal afet yardım harekâtı, insani yardım, askerî tarih ve arşivi, yayın ve müzecilik antlaşmanın içerdiği iş birliği alanları arasındadır. Zimbabve tarafı anlaşmanın onay sürecini henüz tamamlamamıştır

Yüce Meclisimizin takdirlerine sunuyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Teşekkür ediyorum.

Karşı tarafın tamamlanmamasıyla ilgili bir şey, bir gerekçe veya bir zaman aralığı var mı?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AYŞE BERRİS EKİNCİ - Özel bir sebep yok, süreç devam ediyor.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Süreç devam ediyor.

Konuyla ilgili söz almak isteyen arkadaşımız, görüş ve önerisi olan arkadaşımız var mı?

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Benim sorum var.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Buyurun, lütfen.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - İki ülke arasındaki savunma ticareti hacmi nedir? Zimbabve'nin Türkiye'den savunma sanayisine ilişkin satın almaları var mıdır? Bunların kaçı özel firmalardır?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AYŞE BERRİS EKİNCİ - Esas itibarıyla, bu anlaşma, özellikle savunma sanayisi alanındaki iş birliğinin geliştirilmesini öngörüyor. Bu aşamada çok ciddi bir iş birliğimiz söz konusu değildir. Askeri çerçeve anlaşmasının iki ülke Millî Savunma Bakanlıkları arasında başlatılması muhtemel iş birliği projelerinin yasal dayanağı olması beklenmekte ve Afrika Ortaklık Politikamız çerçevesinde de kıtadaki etki alanımızın genişlemesine katkıda bulunacağı değerlendirilmektedir. Öte yandan, Zimbabve ulusal ordusu ve Zimbabve hava kuvvetlerinden oluşan Zimbabve savunma kuvvetleri iç güvenlik, sınır koruması ve rejim istikrarı etrafında yapılandırılmış olup bölgesel barışı korumada kayda değer bir role sahiptir.

---

1. (2/2990) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

Devletler arası askeri iş birliğinin gelişimine katkı sağlamasının yanı sıra, savunma sanayisi alanında da iş birliğine ivme kazandıracağı, diğer bölge ülkeleri ve pazarları açısından da olumlu örnek teşkil edeceği ve ülkemizin son yıllarda kayda değer ilerleme sağlayan savunma sanayisi sektörüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Bu cevap değil Berris Hanım, bunları buradan da okuyabilirdik, sayıya ilişkin bir şey söylemediniz. Ne kadar mesela?

KAMİL AYDIN (Erzurum) - Cevabı öncesinde verdi ya, ekstra bilgi bunlar.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Hangisi cevaptı Kamil Bey?

KAMİL AYDIN (Erzurum) - "Yok." dedi.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Hiç yok...

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AYŞE BERRİS EKİNCİ - Şu anda yok, onun ahdi zeminini teşkil etmeye çaba gösteriyoruz.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Ceylan Hanım, tamam mı?

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Tamam.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Arkadaşlar, sorulara olabildiği kadar net cevap verelim, hazırlıklı gelelim lütfen.

Evet, Oğuz Bey, buyurun.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) - Değerli Bakanım, özellikle Afrika açılımı çerçevesinde önemle vurguladığımız, işte büyükelçisi sayısını yükselttiğimiz Afrika kıtasıyla ilgili, Harare'de biz bu elçiliğimizi 2011 senesinde açmışız, o zamanki ticari hacmimiz bir sene sonra 16 milyon, şimdi 30 milyon dolar çerçevesinde. Sadece Çin'in 1,5 milyar dolarlık ihracat yaptığı bir ülke. Benim özellikle sormak istediğim, bu savunma anlaşması belki bir ivme kazandıracaktır ama bu ülkeyle ilgili -Gambiya'da da aynı şeyi biraz sonra tartışacağız- bizim normalde potansiyelimizin daha fazla olduğu ülkelerde tıkandığımız ve takıldığımız meseleler acaba ne? Biz daha önce bunu savunma sanayisinde gitmiş olduğumuz NATO PA çerçevesindeki toplantılarda da söylüyoruz yani her milletvekili aynı zamanda kendi ülkesinin bir manada da elçisi yani proaktif bir girişim mi eksik yoksa işte girişimcilerimize yönelik bir platformu sunulmuyor? Ben, doğrusu, 1,5 milyar dolarlık bir ihracat yapan Çin karşısında bizim önem vermiş olduğumuz Afrika kıtasında bu hacmin -Gambiya'da da benzer bir rakam var- çok düşük olduğunu ve on dört yıl içerisinde de çok yavaş ilerlediğine dikkat çekmek istiyorum ve bunun sebepleriyle ilgili, bizim yapabileceklerimizle ilgili, neler yapabileceğimize dair tavsiyelerinizi de dinlemek isterim. Çin'in becerdiği bizim henüz yapamadığımız durum burada nedir?

BAŞKAN FUAT OKTAY - Sayın Ekinci...

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AYŞE BERRİS EKİNCİ - Teşekkür ediyorum.

Çin'in tabii, Afrika'ya yönelik çok daha farklı bir yaklaşımı mevcut yani ülkemizden daha değişik, daha ziyade oradaki kaynakları çıkarma ama kendi ülkesine de götürme ve orada kullanma yönünde bir yaklaşımı mevcut. Bizim Afrika ülkeleriyle ilişkilerimizde tabiatıyla bir kazan kazan temeli üzerinde bir iş birliği teşkil etmeye çalışıyoruz ama dediğiniz gibi maalesef bu her zaman çok kolay olmuyor, bazı ülkeler nezdinde süreçler çok yavaş işliyor. Burada bir önemli, belki negatif bir olgu da Türk Hava Yollarının buraya uçmuyor olması yani Türk Hava Yollarının gittiği ülkelerde girişimcilerimizin bir nebze daha rahat o ülkeye gidebildiklerini de görüyoruz. Bir de burada, biraz önce askerî alanda olduğu gibi diğer ticari ve ekonomik alanda değişik anlaşmaların da hayata geçirilmesi aslında bizim iş adamlarımıza, iş insanlarımıza da ilave bir rahatlık sağlıyor. Dolayısıyla, hani bu ülkelerle hem ticari, ekonomik iş birliği anlaşması olsun, çifte vergilendirmenin önlenmesi anlaşması olsun bu alanlarda da bir ahdi zemini sonuçlandırmaya çaba gösteriyoruz.

Bir de tabii bir önemli husus da burada geliştirilecek iş birliğinde ve projelerde finansman konusu. Bu da bizim açımızdan da ana sınamayı teşkil ediyor. Burada aslında yine Çin'le de ana farkı ortaya koyuyor. Bunun için de birtakım başka ülkelerle de yaptığımız görüşmelerde -son dönemde buna hız vermeye çalışıyoruz- birtakım üçüncü ülkelerle de Afrika Kıtası'nda tabii ki çıkarlarımız uyuştuğu takdirde bir iş birliği alanı yaratmaya çalışıyoruz. Burada işte Norveç'i mesela sayabilirim, Japonya'yı, Amerika Birleşik Devletleri'ni, bu gibi konularda çalışmaya çaba gösteriyoruz.

Burada Zimbabve özelinde bir önemli diğer husus da esasen Zimbabve'deki maden zenginliği ve bu konuda da Enerji ve Ticaret Bakanlığımız da çalışmalar yürütüyor ve Afrika'ya yönelik de aslında bu nadir toprak elementlerine ilişkin olarak genel bir çalışma da yapıyoruz. Zimbabve'de aralarında altın, lityum, elmas, platin, nikel, krom, zümrütün de bulunduğu yaklaşık 60 farklı maden bulunuyor ve mineral rezervi ve nadir toprak elementi var. Çin'den sonra en büyük nadir toprak minerali rezervine sahip bir ülke ve lityum rezervinde dünyada 5'inci sırada, platin rezervinde 2'nci sırada ve döviz gelirinin de yüzde 60'ını maden ihracatından karşılıyor. Bu da esasen burada da Çin'in önemli bir rol oynadığını söyleyebiliriz. Ama dediğimiz gibi, süreç kolay olmuyor bu ülkelerle ama büyükelçiliklerimiz aracılığıyla ve Ankara'da da artan Afrika kıtasından büyükelçilikler vasıtasıyla bu iş birliğinin daha da geliştirilmesine önem atfediyoruz. Bu noktada tabiatıyla parlamenter diplomasi de ve sizlerin girişimleri de bu ilişkilerin geliştirilmesinde kritik önemdedir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Berris Hanım, bu söylediklerinizden benim kafamda hiçbir şey oluşmadı yani bize diplomatik cevap veriyorsunuz. Yani bu kadar nadir toprak elementlerinde ve birçok konuda dünyada bu kadar söz sahibi olabilecek, potansiyeli olan bir yer de konuşuyoruz. Çin konusunda, Çin'in biz kesinlikle finansman konusunu avantajına kullandığını biliyoruz ve bunun ilgili

de çalışıyoruz. Şimdi, bizim, Afrika Kıtası'nda 37 milyar doları aşkın bir -toplam Afrika Kıtası- ihracatımız var. Hedefimiz 50 milyar dolar. Şimdi, 37'den 50'ye çıkmak için Zimbabve'nin bunun içerisindeki yeri nedir? Madem ki finansmanı noktasında bizim sıkıntımız var, finansmanın dışında geliştirdiğimiz şeylerle alakalı bir eylem planı var mıdır? Yol haritası nedir? Net söyleyin bize lütfen. Çifte vergilendirme ve benzeri konularla alakalı birtakım şeyler yapılması gerekiyorsa bizden beklenilen bir şey var mıdır? Geldi de burada bekleyen bir şey mi var? Bu anlaşmalar yapıldı mı? Yapılmadıysa niye yapılmadı? Ne zaman yapılacak? Neyi bekliyoruz? Yani böyle bir fırsat varsa nadir toprak elementleriyle ilgili görüyoruz Ukrayna'da olanları, değil mi veya diğer ülkelerde olanları? Bize bırakacaklarını mı zannediyorsunuz? Yani buradaki en kritik faktörün zaman olduğunu biliyoruz. Benim bildiğim kadarıyla da yürütme mutlaka bizim çalışma şeklimiz son derece nettir. Eylem planı vardır, eylem planı takvimlendirilmiştir, zamana bağlıdır ve o gerçekleştirilmiştir, gerçekleştirilememiştir, o zaman bu defa da düzeltici eylemlerle girilir. Var mıdır bunlar? Varsa nedir? Bunun karşılığı nasıl 30 milyon dolar? 30 milyon dolar hiçbir şeyle ifade edilebilecek bir rakam değil.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AYŞE BERRİS EKİNCİ - Efendim, tabiatıyla eylem planlarımız vardır ve sizin de biraz önce ifade ettiğiniz gibi...

BAŞKAN FUAT OKTAY - Bakın, bunu şunun için söylüyoruz: Bu anlaşmaları görüşüyoruz ama bu anlaşmalarda dikkat ederseniz bunu defalarca söyledik, bunlar klasik anlaşmalar, değil mi?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AYŞE BERRİS EKİNCİ - Doğrudur.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Yani, askerî çerçeve anlaşmaları, sözleşme anlaşmaları, ne bilim, çifte vergilendirmeleri falan bizim Komisyonumuza gelen anlaşmalar. Aslında, bir anlamda matbu, çok ufak detayda değişiklikler olduğu. Biz dolayısıyla dedik ki: Dışişleri Komisyonu olarak bizim yapacağımız şeyler bu anlaşmalar hangi ülkelerle ilgili yapılıyorsa o ülkeyle ilgili bizim dış politikamız da dâhil tüm konuları burada tartışabileceğimiz bir zemin olsun. Böyle değerlendiriyoruz, iki yıldır da böyle çalışıyoruz, buna göre de hazırlıklı gelin diyoruz size. Yani, sadece bu anlaşmayı konuşmuyoruz burada. Bu anlaşma toplam Zimbabve ilişkileri içerisinde nereye katkı verecek? Mevcut ilişkilerdeki ihracatsa bu konu veya savunma iş birliği ise ne noktada ve bizi nereye taşıyacak? Etki analizini soruyoruz.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AYŞE BERRİS EKİNCİ - Evet, Sayın Başkanım, esasen herhâlde kendimi ifade edemedim.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Yani, belki de biz anlayamıyoruz, bilmiyorum ama tüm arkadaşlar olarak, Komisyon üyeleri olarak aynı sorunu yaşıyoruz.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AYŞE BERRİS EKİNCİ - Estağfurullah.

NAMIK TAN (İstanbul) - Ben biraz daha anlayışla yaklaşmaya çalışıyorum. Bu işin sorumluluğu...

BAŞKAN FUAT OKTAY - Ama, bakın "İlgili kurumlardan temsilcilerle gelin." diyoruz, "Karar verici arkadaşlar burada olsun." diyoruz. Yani onun için size dedik ki: "Genel Müdür aşağısı arkadaşlar değil, karar verici arkadaşları burada istiyoruz dedik. Gördüğüm kadarıyla da arkadaşlar burada. Yani bunlara net cevap vererek gidelim.

Yani burada ben anlayışlı olmak istemiyorum. Yani anlayışlı olmak şu demek değil: Biz bu konularla ilgili çalışma yapmıyor olsak anlayışlı olurum ama yapılan çalışmanın burada izah edilemiyor olmasına anlayışlı olmam. Mecliste izah edilsin veya eksik bir şey varsa onu da görelim.

NAMIK TAN (İstanbul) - Sayın Başkanım, aslında tabii bu işin ciddiye alınması, bu hesabın verilmesi bu işlerin yürütücüsü olan Bakan tarafından yapılması gerekiyor.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Bakanı temsilen geliyor zaten, Bakan Yardımcısı görüştüğümüz arkadaşımız.

NAMIK TAN (İstanbul) - Ama işte Bakanın kendisinin kendisi gelmesi lazım, biz Bakanı burada istiyoruz.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Biz her zaman Bakanı Komisyon toplantısına, her toplantıda buraya alamayız ki. Bakan bugün yurt dışında yarın bilmem başka bir yerde.

NAMIK TAN (İstanbul) - Olabilir ama onun asli sorumlusu Bakandır.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Bakan Yardımcısı Bakanı temsil ediyor, ilgili arkadaşlar Bakanlıklarını temsil ediyorlar.

NAMIK TAN (İstanbul) - Bakandır yani. Orada Bakan bunun hesabını vermek durumundadır ve kendisinin de burada bulunması gerekir.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Ya, arkadaşlar, böyle bir şey olur mu? Ben Cumhurbaşkanı Yardımcısı olarak çalıştığım yerde Cumhurbaşkanını temsilen gittim her yere ve onun hesabını verdim, vermek zorundayım. Yani siz Cumhuriyet Halk Partisinin temsilcisi olarak geldinizğinizde biz size şunu diyebiliyor muyuz: "Hayır, siz değil, Genel Başkanınız burada olsun." deme şansımız var mı? Siz Cumhuriyet Halk Partisini temsil ederek Komisyonu temsil ediyorsunuz, tüm siyasi partiler nezdinde.

NAMIK TAN (İstanbul) - Genel Başkanın olması gereken yerde Genel Başkan olacak, Bakanın olması gerektiği yerde Bakan olacak. Komisyon için Bakanların gelip de burada hesap vermesi lazım.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Bakanlar da gelir ama burada illaki her toplantıda Bakanlar demek doğru değil.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Ben Namık Bey'i destekliyorum burada Sayın Başkan.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Ee, o zaman hesap sormayalım mı veya bilgi istemeyelim mi Bakan olmadığı zamanlar, bunu anlamadım, onu mu demek istiyorsunuz?

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Hayır, hayır, Afrika'ya dair yaptığımız her şeyde bize öncesinde daha geniş bir sunum yapılmış olması çok iyi olurdu. Türkiye'nin Afrika perspektifi nedir? Onu Bakan gelseydi, açıklasaydı.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Onu istedik zaten. Onu istedik hatırlarsanız.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Çin'le ilgili mesela Bakan Bey Komisyonda söyledi...

BAŞKAN FUAT OKTAY - Şimdi, bakı, madde 30 ne diyor komisyonlarda yürütmenin temsilî ve uzman çağrılmasıyla ilgili. "Komisyon toplantılarına Cumhurbaşkanı Yardımcıları, Bakanlar, Bakan Yardımcıları ve üst kademe kamu yöneticileri de katılabilir. Komisyonlar fikirlerini almak üzere uzmanlar çağırma yetkisine de sahiptirler." Dolayısıyla, burada Bakan Yardımcısının olması ilgili konularla ilgili cevap verilmemesi anlamında değildir, Bakan adına konuşuyor zaten.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Bakan Bey'in tutanaklara geçen kendi beyanı var "Gelip konuşmak istiyorum." diye.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Tamam canım, onu davet ederiz. Tabii ki Bakanımız davet ederiz, gelir konuşur, o ayrı bir şey.

Evet, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AYŞE BERRİS EKİNCİ - Sayın Başkanım teşekkür ediyorum.

Esasen, doğrudur, Afrika'ya yönelik bir eylem planımız mevcuttur fakat gelişen yıllar itibarıyla bu eylem planında yetersiz kaldığını da gördük. Dolayısıyla, şu anda da bu eylem planının tekrardan geliştirilmesi yönünde çalışmalar yürütülüyor. Ve bu çerçevede de özellikle Afrika Kıtası'ndaki madenler ve limanlar açısından kritik bölgelere yapılabilecek yatırımlar bağlamında da Sayın Cumhurbaşkanımıza da önümüzdeki dönemde bu hedefler bağlamında bir arzda bulunulması planlanıyor. Dediğim gibi, bu anlaşmalar tabiatıyla ikili ilişkilerin geliştirilmesinde veya ekonomik -sizin de üzerinde durduğunuz gibi- bu ahdi zemin son derece önem arz ediyor. Diğer taraftan, bunun imzalanması ve ayrıca savunma sanayisinin de bu bölgelerde geliştirilmesi ekonomik ilişkilerimize ve ticari rakamlara da bir etki yaratacaktır. Fakat şunu da vurgulamak istiyorum: Bu ülkelerle belirli süreçleri ilerletirken, maalesef, her zaman çok kolay bir ilerleme sağlanamayabiliyor. Dolayısıyla, özellikle birtakım daha büyük Afrika ülkeleri hariç tutulmak üzere, bazı Afrika ülkeleriyle ilişkilerimizi geliştirirken de daha sabırlı ve bu iş birliğini geliştirmeye yönelik adımlar atmamız gerekiyor.

Burada bir önemli husus da belki ilgili iş konseylerinin geliştirilmesi, iş insanlarımızın bölgeyi ziyaretlerinin sağlanması, oradan iş insanlarının ve ilgili çalışma sektörlerinin getirilmesi önemli olacaktır. Fakat, dediğim gibi, Türkiye açısından en önemli sınamalardan biri "Afrika ülkeleri" dediğimiz de finansmandır, bunun altını tekrar çizmek durumundayım. Belki de oradaki belirli açılımları belki bizlerin de ilgili Bakanlıklarımızla birlikte iş insanlarımıza ve ilgili sektörlere daha iyi anlatabilmemiz, oradaki olanakları daha iyi ortaya koyabilmemiz gerekiyor. Bu da bizim ödevimiz.

YUNUS EMRE (İstanbul) - Sayın Başkan, ben de söz alabilir miyim?

BAŞKAN FUAT OKTAY - Buyurun lütfen.

YUNUS EMRE (İstanbul) - Teşekkür ederim. K

Tabii, sizin Komisyon Başkanı olarak Komisyonun bu konulardaki bilgilenmesi bakımından hassasiyetinizle önemli, bunu takdir ederim, onu söylemek isterim başlangıçta.

Şimdi, efendim, şöyle ele almak icap eder bence: Bu anlaşma ve benzeri anlaşmalar temel olarak ülkemizin söz konusu ülkelerle ilişkilerinin hukuki temelini oluşturma fonksiyonuna haizdir. Yani bu örnekte askerî çerçeve anlaşması bu askerî ilişkilere ve hukuki temel oluşturma fonksiyonuna sahiptir. Bu nedenle aslında sizin başlangıçta murat ettiğiniz bilgilenmelerin belki yasama yılı başlangıcında ve tabii aslında Sayın Bakanın da katılımıyla hem bölgesel hem ikili ilişkiler düzeyinde -efendim, yani bu basına kapalı da yapılabilir yani gerçekten uzun bir süre Sayın Bakan da ayırırsa- Komisyonumuzda daha derli toplu bilgilenmiş olur. Tabii, böyle bir iletişim tarzı içerisinde belki -daha önce de ben Genel Kurulda da gündeme getirmiştim- bu kapsamda başka yani Komisyonun işleyişe, Türkiye'nin dış politikasına daha çok katkı vermesi açısından başka yol ve yöntemler de düşünülebilir. Mesela, bunların en başında Sayın Başkanım, tezkere oylamaları gelmektedir. Şimdi, biliyorsunuz yani silahlı kuvvetlerin yurt dışına gönderilmesi ya da Türkiye'ye yabancı silahlı kuvvetlerin gelmesiyle ilgili görüşmeler tabii Komisyonda yapılmıyor, Meclis kararı olduğu için Mecliste gerçekleştiriliyor ve Mecliste de maalesef yürütme bulunmadığı için -parlamenter sistemde değiliz- hangi amaçların gözetildiğiyle ilgili siyasi bir açıklama da aslında Meclisin önüne gelmemiş oluyor. Yani İç Tüzük buna bir engel değil. Yani zatıaliniz Savunma Komisyonla birlikte bir müşterek toplantı da aslında her tezkere için ya da yıllar içerisinde yine yasama yılı başında gündeme gelecek tezkereler için bu türden, Komisyonun yani karar almayacağım ama bilgileneceği bu yolda da siyasi parti gruplarının bu olaylar karşısında daha doğru bilgileneceği toplantılar düzenleyebilir.

Yani sonuç olarak, bu, aslında hayırlı bir tartışmayı başlatmış oldu. Hem Sayın Bakanın Komisyon faaliyetlerine katılması, Komisyonu bilgilendirmesi bizler için çok değerli olacaktır. Yani, biz netice itibarıyla muhalefet partisiyiz ama yani Bakanın kendi ağzından meseleleri doğru dinlemek, sorular yönetmek bizim de çalışmamız açısından çok daha verimli olacaktır. Yani, Plan ve Bütçe Komisyonunda yılda bir defa Bakan geliyor ama takdir edersiniz ki orada gruplar adına bütün gün yapılan konuşmalardan sonra Bakanın yirmi dakikalık falan bir yanıtı oluyor ve aslında hiçbiri yanıt anlamına gelmiyor bütün yapılan konuşmalara. O bakımdan, yani ben Namık Bey'in gündeme getirdiği öneriyi hem desteklediğimi hem de yani sizin başlangıçta çizdiğiniz çerçeveye uygun bir çalışmanın yapılabilmesi için belli adımların atılabileceğini değerlendirmek istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Ben teşekkür ediyorum.

Yani zaten burada hemfikiriz. Orada bununla ilgili ben "hayır" demedim yani her toplantıda Bakanın gelmesinin lojistik olarak mümkün olmayacağını ifade ettim. Yoksa tabii ki Bakanın Dışişleri Komisyonuna gelmesi kadar normal bir şey olmaz, davet ederiz, olur, Bakanımızı davet ederiz ve o da seve seve katılır zaten, neticede katıldı.

Evet, başka bir soru ve öneri, görüş yoksa teklifin tümü üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin 1'inci maddesini okutuyorum:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÛMETİ İLE ZİMBAVE HÜKÛMETİ ARASINDA ASKERÎ ÇERÇEVE ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- (1) 27 Temmuz 2023 tarihinde İstanbul'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Zimbabve Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Askerî Çerçeve Anlaşması"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Evet, maddeyle ilgili görüş önerisi olan arkadaşımız yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2'nci maddeyi okutuyorum:

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Maddeyle ilgili görüş veya soru soran arkadaşımız yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3'üncü maddeyi okutuyorum:

MADDE 3 - (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Görüşü, sorusu olan arkadaşımız yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İç tüzüğün 45'inci maddesi hükmü uyarınca Komisyonumuzu Genel Kurulda temsil etmek üzere özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

TBMM İç Tüzüğü'nün 45'inci maddesi uyarınca (2/2990) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon raporunun Genel Kurulda görüşülmesi sırasında Komisyonumuzu temsil etmek üzere Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak, İstanbul Milletvekili Seda Gören, Ankara Milletvekili Ahmet Fethan Baykoç, İstanbul Milletvekili Oğuz Üçüncü, İstanbul Milletvekili Derya Ayaydın, Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız, İstanbul Milletvekili Sena Nur Çelik Kanat, Elâzığ Milletvekili Mahmut Rıdvan Nazırlı'nın özel sözcüler olarak seçilmesi teklif ederim.

Fuat Oktay
Ankara
Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN FUAT OKTAY - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Gündemimizin 2'nci sırasında İstanbul Milletvekili Sayın Numan Kurtulmuş tarafından (22991) esas numaralı Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Gambiya Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Askerî Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi bulunmaktadır. İstanbul Milletvekili Sayın Kurtulmuş tarafından 11/03/2025 tarihinde Meclis Başkanlığına sunulan teklif aynı tarihte esas komisyon olarak Dışişleri Komisyonuna, tali komisyon olarak Millî Savunma Komisyonuna havale edilmiştir.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmelere geçiyoruz.

Sayın Ekinci, buyurun lütfen, Komisyonu bilgilendirmek üzere söz sizde.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AYŞE BERRİS EKİNCİ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Komisyon Başkanı, değerli milletvekilleri; Gambiya'yla iyi düzeyde seyreden ilişkilerimizde pürüzlü bir konu bulunmamaktadır. 90'ların başında askerî eğitim ve lojistik yardım faaliyetleri çerçevesinde başlayan ikili iş birliğimiz ve ilişkilerimiz Afrika açılım ve ortaklık politikası çerçevesinde üst düzey ziyaretler de dâhil olmak üzere çok boyutlu olarak gelişmektedir. 2015 yılında 16 milyon ABD doları olan ticaret hacmimiz 2024 yılında yaklaşık 88 milyon ABD dolarına ulaşmıştır. Gambiya, Türkiye açısından önem arz eden uluslararası konularda ülkemizde müzahir bir tutum sergilemekte, ülkemizi ve adaylıklarımızı uluslararası platformlarda desteklemektedir. Ülkemizin İİT'te 51'inci Dışişleri Bakanları Komisyon Başkanı sıfatıyla, İİT'te İslam Zirvesi Başkanlığını yürütmekte olan Gambiya'yla İİT bağlamında da iş birliğinde bulunmaktadır. Sahil bölgesinde giderek artan terör olayları bölgesel güvenliğe yönelik büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Bu nedenle Gambiya ülkemizle askerî alanda iş birliğini geliştirmek istemektedir. 1991 yılından bu yana ülkemizce çok sayıda Gambiyalı askere askerî personel eğitimi verilmiş, teçhizat, ekipman ve finansman desteği sağlanmıştır. Ülkemiz ile Gambiya arasında 1999 yılında akdedilen askeri alanda eğitim, teknik ve bilimsel iş birliği anlaşmasının yenilenmesi amacıyla hazırlanan Askerî Çerçeve Anlaşması, Gambiya Savunma Bakanı Serign Modou Njie'nin Efes 2024 Tatbikatı kapsamında ülkemizi ziyareti vesilesiyle 30 Mayıs 2024 tarihinde İzmir'de imzalanmıştır. Anlaşmanın Gambiya'daki

onay süreci devam etmektedir. Söz konusu anlaşmayla, Gambiya'yla ikili askerî ilişkilerin hukuki zemininin geliştirilmesi, taraflar arasında askerî iş birliği sağlanması ve geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Bu çerçevede, bu temel anlaşmanın onaylanması konusunda yüce Meclisimizin desteğini bekliyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Ben teşekkür ediyorum.

Üyelerimizden görüşü olan, soru soran arkadaşımız var mı?

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Az önceki soruyu burası için de tekrarlamak istiyorum.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AYŞE BERRİS EKİNCİ - Teşekkür ediyorum.

Burada Gambiya'yla geçmişe dayanan, 99 anlaşmasına dayanan bir iş birliği mevcut. Burada ayrıca da bir askerî mali iş birliği anlaşması da imzalanmış 2019 yılında ve 2 Mayıs 2019 tarihinde imzalanan anlaşma hükümleri gereğince tahsis edilen kaynak kullanılarak Katmerciler firmasından tedarik edilen 2 adet zırhlı personel taşıyıcı araç 26 Eylül 2022'de Banjul Limanı'na varmış. Söz konusu araçlar kullanım eğitiminin ardından 14 Ekim 2022'de de Gambiya makamlarınca teslim alınmıştır. Gambiya makamları bu araçlardan Orta Afrika Cumhuriyeti BM Misyonunda istifade edileceğini beyan etmişlerdi.

Ayrıca, yine aynı anlaşma kapsamında Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından Gambiya Silahlı Kuvvetlerinin kullanımı için hibe edilen 500 adet balistik koruyucu başlık 2023 tarihinde Gambiya makamları tarafından teslim alınmıştır. Diğer birtakım ilave hibe edilen malzemeler de mevcuttur.

Diğer taraftan, askerî alanda eğitim iş birliğinde de birtakım faaliyetlerde bulunulmuştur. Burada, Gambiya'nın 500 kişilik taburunun eğitilip donatılması talebine binaen ülkemiz ile Gambiya arasındaki askerî mali iş birliği anlaşması hükümleri gereğince tahsis ettiğimiz kaynak kullanılarak BM Barış Gücü operasyonlarına katılacak Gambiyalı askerlere ülkemizde eğitim verilmesi ve bazı askerî malzemelerin tedariki planlanmış ve bu bağlamda 500 askere Türkiye Maarif Vakfının desteğiyle Banjul'da Türkçe dil kursları verilmiş, bu kursların akabinde de bu askerler ülkemizdeki eğitime hazır hâle getirilmiş, ilk 250 kişilik grup 3 Ekim 2021 günü Hava Kuvvetleri Komutanlığımıza ait 2 uçakla ülkemize gelmişler ve ülkemizde eğitime tabi tutulmuşlar ve bu bağlamda da girişimlerimiz devam etmektedir. Gambiya personeline Türkiye'de verilen eğitimler, bugüne kadar 974 kişiye ulaşmıştır.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Türkiye'nin orada askerî bir ataşesi var mı?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AYŞE BERRİS EKİNCİ - Evet.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Oğuz Bey, buyurun.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) - Başkanım, biraz önceki, Zimbabve'yle ilgili aslında hatırlattığınız konuyla ilgili ben Gambiya'yla ilgili bilgilendirmede bir eksikliği dile getirmek istiyorum. Biz Gambiya'nın elektriğinin yarısını üretiyoruz ülke olarak bizim özel girişimcimiz Karpowershiple ve yine Afrika'nın en büyük limanını 580 milyon dolara Türkiye kökenli bir şirket, bir başka özel sektör girişimcisi inşa ediyor. Yani ticaret hacmimiz yaptığımız yatırımları ve sağladığımız faydayı yansıtmıyor. Yine, ülkenin en büyük ticari partneri, Çin. Dolayısıyla, hani "win-win" "kazan-kazan" diye baktığımız süreçlerde biz bir türlü henüz "win"e geçemedik diye bir kanaatim var. Bizim bu konuda yapmamız gereken şeyler var mı, hakikaten merak ediyorum. Ülkenin elektriğe ulaşımı noktasında bu özel şirketler -katkısı- yüzde 50'den yüzde 65'e çıkarmış yani hem ülkenin gelişmesine pratik faydası var... 580 milyon dolarlık yatırım da Afrikalı bir başka bankanın finansmanıyla sağlanmış yani finansman yine Afrika'da açılmış. Yani bilmiyorum, Afrika stratejimizi kökten tartışmanın bir faydası var diye inanıyorum. Ticaret hacimlerimiz bu iyi niyetli yaklaşımımızı bir türlü yansıtmıyor diye bir kanaatim var. Askerî iş birliği bunu tetikleyecek diye bir beklentim var. Bu da sayılar itibarıyla çok sınırlı yani 2 zırhlı aracın muhtemelen toplam değeri 1 milyon doları bulmuyordur.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Teşekkür ediyorum.

Ziya Bey, buyurun lütfen.

ZİYA ALTUNYALDIZ (Konya) - Başkanım, teşekkür ediyorum.

Esasen, 2000'li yıllardan beri ülkemizin, AK PARTİ hükûmetlerimizin geliştirdiği bir Afrika stratejisi var. Son derece kapsamlı, son derece derinlikli ve tüm Afrika kıtasında iş birliği içerisinde olmadığımız, az da olsa ticaret yapmadığımız... Ticareti sadece mal ticareti olarak düşünmek doğru değil. Ticareti hizmet ticareti -biraz önce Oğuz Bey söyledi- liman işletmesi, müteahhitlik hizmetleri, hava limanları ya da bir dijital alan gibi pek çok alanda olayı kapsamlı düşündüğümüz zaman... Esasen, 2000'li yılların başında 5 milyar dolar civarındaki bir ticaret hacmini bugün 40 milyar dolar civarına çıkardıysak bu bir stratejinin ve kapsamlı çalışmanın ürünüdür. O yüzden, Afrika stratejimizi değerlendirelim ama Afrika stratejimiz gerçekten kapsamlı, net, ne yaptığımızı da biliyoruz ve bu kapsamda yapılan ilişkiler de aslında bir inşa ilişkisi. Her anlaşmada bir şeyi inşa ediyorsunuz, bir altyapı kuruyorsunuz, bir güven veriyorsunuz ve ilişkileri bir adım öteye taşıyorsunuz.

O yüzden, hem Zimbabve hem Gambiya hem diğer Afrika ülkelerinde bu aşamada yani Çin'le kıyaslamayı çok doğru bulmuyorum. Onun çok farklı boyutlar var, onu ayrıca müzakere etmek lazım. Ancak sizlerin de bildiği gibi, başta Fransa olmak üzere ülkemizin Afrika'daki ilişkilerinden ciddi anlamda rahatsız olan ve bu anlamda Türkiye'nin Afrika'yla ilişkilerinin onların beklediğinin çok ötesinde ilişkilere dönüştüğünü ifade eden hem çalışmalar var hem makaleler var. O yüzden kendimize haksızlık etmeyelim. Yaptığımız çalışmalar son derece yerinde, kapsamlı. Bu anlaşmalar da çok yerinde anlaşmalar. Yapılan işleri bir ileriye taşıyalım ama olanları da gerçekten bir başarı hanesi olarak kabul edelim ve yazalım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Evet, ben teşekkür ediyorum.

Zaten gittiğimiz her yerde de bu, özellikle Avrupa ülkelerinde karşımıza çıkıyor zaten; bizim Afrika kıtasıyla olan ilişkilerdeki öne çıkışımız veya bir güven ilişkisinin oluşturulduğu, bunun ticari ilişkilere de yansıdığı, çok boyutlu olarak geliştiği. Burada, aslında Oğuz Bey'in de ifade ettiği konu "Daha hızlı nasıl ilerleyebiliriz? diye... Dün zaten Sayın Cumhurbaşkanımızın da ifade ettiği bir 50 milyar dolar hedefi var. "En kısa sürede nasıl gerçekleştirebiliriz?" anlamında sorulan bir soru.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AYŞE BERRİS EKİNCİ - Sayın Başkanım, bir şey ilave edebilir miyim?

BAŞKAN FUAT OKTAY - Evet, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AYŞE BERRİS EKİNCİ - Esasen, Sayın Vekilimin söylediği gibi, ticaret hacmimiz Gambiya'yla da mevcut potansiyelinin çok gerisinde kalmakla birlikte, Gambiya belirli atılımları özellikle geçtiğimiz yıl itibarıyla şirketlerimizce yapılan bir ülke olarak ortaya çıkıyor. Burada firmalarımız büyük çaplı projelerde, sizin de belirttiğiniz gibi, yer almaya başladı. Albayrak Grubu Banjul Limanı'nın genişletilmesi ve Sanyang'da yine bir derin liman inşasına dair imtiyaz sözleşmesini geçtiğimiz yıl temmuz ayında imzaladı ve limanın işletmesini de bu sene şubat ayında devraldı. Başka bir firmamız Banjul-Barra arasındaki feribot seferlerini düzenlemek üzere çalışmalara başladı. Vestel, Beko Vitra, Yataş, Paşabahçe, Enza Home gibi firmalarımızın da ülkede distribütörlükleri bulunmakta. Tabiatıyla, karma ekonomik komisyonlar da bu bağlamda çok büyük önem taşıyor. En sonuncusunu 2022 yılında düzenlemişiz. Bunun daha yakın dönemde tekrardan düzenlenmesi, olası potansiyel diğer iş birliği alanlarının da belirlenmesine katkı sağlayacaktır.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Ben teşekkür ediyorum.

Başka soru, görüş, öneri yok.

Teklifin tümü üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin 1'inci maddesini okutuyorum:

TURKÎYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE GAMBİYA CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA ASKERÎ ÇERÇEVE ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- (1) 30 Mayıs 2024 tarihinde İzmir'de imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Gambiya Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Askerî Çerçeve Anlaşması"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir...

2'nci maddeyi okutuyorum.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3'üncü maddeyi okutuyorum:

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür

BAŞKAN FUAT OKTAY - Madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Komisyonumuzu Genel Kurulda temsil etmek üzere özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

TBMM İçtüzüğü'nün 45'inci maddesi uyarınca (2/2991) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon raporunun Genel Kurulda görüşülmesi sırasında Komisyonumuzu temsil etmek üzere Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak, İstanbul Milletvekili Seda Gören, Ankara Milletvekili Ahmet Fethan Baykoç, İstanbul Milletvekili Oğuz Üçüncü, İstanbul Milletvekili Derya Ayaydın, Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız, İstanbul Milletvekili Sena Nur Çelik Kanat, Elâzığ Milletvekili Mahmut Rıdvan Nazırlı'nın özel sözcüler olarak seçilmesini teklif ederim.

Fuat Oktay
Ankara
Dışişleri Komisyonu
Başkanı

BAŞKAN FUAT OKTAY - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Gündemin 3'üncü sırasında İstanbul Milletvekili Sayın Kurtulmuş'un (2/2996) esas numaralı Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kırgızistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında 28 Nisan 1992 Tarihinde Bişkek'te İmzalanan